

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı : 2503
Tarih : 22.05.2019

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

18.10.2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifim gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Kemalbay

Serpil KEMALBAY PEKGÖZEGÜ
İzmir Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI		
Tali Komisyon		
Esas Komisyon	İaışleri	
Tarih :	31 Mayıs 2019	Esas No: 2/1955

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
22 Mayıs 2019
Numara:

TBMM GELEN EVRAK
22 Mayıs 2019
No: 477988
EBYS'ye AKTARILMIŞTIR

GENEL GEREKÇE

Seyahat özgürlüğü temel bir insan hakkıdır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 13. Maddesi şöyle der:

1. Herkesin bir devletin toprakları üzerinde serbestçe dolaşma ve oturma hakkı vardır.
2. Herkes, kendi ülkesi de dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeden ayrılmak ve ülkesine yeniden dönmek hakkına sahiptir.

12 Eylül 2010'da yapılan referandumla değiştirilen Anayasada "Yerleşme ve seyahat hürriyeti" başlığı altındaki Madde-23'de bu hak şöyle tanımlanmaktadır:

V. Yerleşme ve seyahat hürriyeti

MADDE 23- Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;

Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir:

“(Değişik: 3/10/2001-4709/8 md.; 12/9/2010-5982/3 md.) Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle **hâkim kararına** bağlı olarak sınırlanabilir.

Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz.’

Yani Anayasaya göre seyahat özgürlüğü sadece suç soruşturması ve kovuşturması nedeniyle hakim tarafından sınırlandırılabilir. Bunun dışında sınırlandırılmaz.”

Anayasanın 23'üncü maddesinin 4'üncü fıkrasında her ne kadar, “Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle **hâkim kararına** bağlı olarak sınırlandırılabilir.” hükmüne yer verilmişse de, ilke olarak anayasaya aykırı olmaması gereken: Pasaport Kanunu'nun 23'üncü maddesi, “**Bakanlar Kurulu, harp tehlikesi veya memleket güvenliğine veya sağlık durumuna dokunan diğer olağanüstü haller dolayısıyla Türk vatandaşlarının yabancı memleketlere gitmelerini kısmen veya tamamen men edebileceği gibi, siyasî ve ekonomik mülâhazalarla sadece belli ülkeler için geçerli pasaport düzenlenmesine de karar verebilir**” hükmüyle birlikte yürütme organına seyahat özgürlüğüne müdahale imkanı vermektedir. Bu anayasaya aykırı bir hükümdür.

Öte yandan temel hak ve özgürlükler arasında sayılan seyahat özgürlüğünün, olağanüstü hal koşullarında ne şekilde sınırlandırılacağı da, tüm temel hak ve özgürlükler gibi, anayasanın 13 ve 15'inci maddelerinde gösterilen ilkelere tabidir. Bu bakımdan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, *“özlerine dokunulmaksızın, yalnızca anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlandırılabilir. Bu sınırlamalar anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı”* olamaz. Aynı şekilde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının durdurulması ise ancak, *“savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde”* mümkün olabilecektir.

OHAL dönemi KHK'ları uygulamaları göstermektedir ki yürütme OHAL KHK'larına Anayasa tarafından çizilen sınırları ihlal etmiştir ve OHAL kalktığı halde ihlalleri sürdürmeye devam etmektedir. OHAL döneminde yapılan düzenlemeler ve işlemlerin özelliği, geçici nitelik taşımalarıdır. Yani OHAL KHK'leri sadece olağanüstü dönemde uygulanmak üzere çıkarılırlar ve OHAL sona erince de kendiliğinden yürürlükten kalkarlar. Olması gereken budur. OHAL KHK'lerinin geçicilik niteliğinin bir sonucu da, **olağan dönemin kanunlarında değişiklik yapamamaları ve kalıcı durumlar yaratamamalarıdır**. Eğer olağanüstü KHK bir kanun hükmünde değişiklik getiriyorsa bu, kanun metninde bir değişiklik olamaz sadece ilgili kanunun OHAL dönemiyle sınırlı ve geçici olarak değişik uygulanmasına neden olur. OHAL sona erince kanun yine orijinal metni nasılsa o şekilde uygulanır.

Ancak uygulamada OHAL KHK'leriyle birçok kanunda değişiklik yapıldı ve Meclis tarafından onaylanarak kanun haline getirildikten sonra da kanunların metinlerine işlendiler. Böylece Anayasaya aykırı olarak OHAL rejiminin düzenlemeleri, olağan dönemin birer parçası haline getirilmiş oldu, AKP-MHP parmak sayısına dayanarak kanunlarda değişiklik yaparak hukuksuzluğa süreklilik kazandılar.

Özetle bu kapsamda, bu teklif ile; hakkında hiç bir soruşturma olmayıp Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) ile OHAL kapsamında pasaportları iptal edilen, OHAL kapsamında pasaportları iptal edilen kamu görevlilerinden hakkındaki kovuşturma “kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilen” veya “beraatle” sonuçlanan yurttaşların pasaportlarına tekrar kavuşmalarını sağlamak bakımından somut ve ülke, kurum menfaatlerine uygun bir düzenleme önerilmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Bu madde ile OHAL kapsamında pasaportları iptal edilen kamu görevlileri, hakkında dava açılanlar ile hakkında bir kovuşturma yapıp da hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilenler veya yargılama sonucunda beraat edenlerin pasaportlarındaki tahdidin kaldırılması ile Anayasa'ya ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne aykırı olarak düzenlenen bir kanun metninin Anayasaya uygun hale gelmesi ve bu eşitsizliğin yarattığı açık ayrımcılığın son bulması hedeflenmektedir.

MADDE 2- Kamuoyunda 3 yıllık geçici OHAL Yasası olarak bilinen maddede de paralel düzenleme yapılmaktadır.

MADDE 3- Yürürlük maddesidir.

MADDE 4- Cumhurbaşkanı yürütür.

**6749 SAYILI OLAĞANÜSTÜ HAL KAPSAMINDA ALINAN TEDBİRLERE İLİŞKİN
KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMENİN DEĞİŞTİRİLEREK KABUL EDİLMESİNE
DAİR KANUN İLE 375 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK
YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 18.10.2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanunun 5 inci maddesi yürürlükten kaldırılmış ve aynı Kanuna aşağıdaki Geçici Madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 2- Bu kanunun Mülga 5 inci maddesi uyarınca haklarında idari işlem tesis edilenler ile haklarında suç soruşturması veya kovuşturması yürütülenlerden; ilgili birimlerce pasaportları iptal edilenlerin pasaportları üzerindeki tahditler kaldırılarak, kendilerine durumlarına uygun pasaport verilir.”

MADDE 2- 27.06.1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Geçici 35 inci maddesinin (A) fıkrasında yer alan “ve pasaportları” ibaresi ve (D) fıkrasında yer alan “ve ilgili pasaport birimlerince pasaportları” ibaresi ile (C) fıkrası yürürlükten kaldırılmış ve aynı Kararnameye aşağıdaki Ek Geçici Madde eklenmiştir.

“EK GEÇİCİ MADDE 1- Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar geçen süre içerisinde bu Kanunun Geçici 35 inci maddesi uyarınca pasaportları iptal edilenlerin; pasaportları üzerindeki tahditler kaldırılarak, kendilerine durumlarına uygun pasaport verilir.

MADDE 3- Bu Kanun yayımı tarihinden bir hafta sonra yürürlüğe girer.

MADDE 4- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.